«БЕКІТІЛДІ»
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Бейімбет Майлин ауданының білім бөлімінің
Сапар Ерғалиев атындағы жалпы білім беретін мектебі»
КММ педагогикалық кеңесінің
мәжілісінде
2026 жылғы «31» тамыздағы
№ 1 хаттамамен

төрайымы

Т.Коскадамова

БАҒДАРЛАМА
«Жас эколог» секциясының /
үйірмесінің бағдарламасы
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Бейімбет Майлин ауданының білім бөлімінің
Сапар Ерғалиев атындағы жалпы білім беретін мектебі»
КММ-нің
2026-2027 оқу жылына арналған

Аптасына сағат саны: _4__
Жылына сағат саны: _136
Үйірме жетекшісі: Айтуғанова Гаухар Нұрумжанқызы

2026 жыл

Түсіндірме жазба

1. **Бағдарламаның жалпы сипаттамасы**

«Жас эколог» үйірмесінің бағдарламасы 5–9 сынып оқушыларына арналған және аптасына 4 сағат есебінен жылына 136 сағатқа есептелген.

Бағдарламаны іске асыру мерзімі —2026-2027 оқу жылы.

Бағдарлама оқушылардың қоршаған орта туралы ғылыми түсініктерін қалыптастыруға, табиғи ресурстарды тиімді пайдалану мен қоршаған ортаны қорғаудың маңызын түсіндіруге бағытталған және оқушылардың экологиялық мәдениетін, зерттеушілік қабілетін, табиғатқа жауапкершілікпен қарауын, бақылау және практикалық дағдыларын дамытуға бағдарланған.

Үйірме сағаттары білім беру ұйымының сыныптан тыс жұмыс/қосымша білім беру кестесіне сәйкес өткізіледі.

2. Бағдарламаның өзектілігі

Қазіргі таңда қоршаған ортаның ластануы, табиғи ресурстардың азаюы, тұрмыстық қалдықтардың көбеюі, су мен ауаның сапасының өзгеруі, өсімдіктер мен жануарлар дүниесін қорғау мәселелері өзекті болып отыр. Осыған байланысты өскелең ұрпақтың бойында табиғатты қорғау мәдениетін қалыптастыру маңызды.

«Жас эколог» үйірмесі оқушылардың табиғат құбылыстарын бақылауына, экологиялық мәселелерді анықтауына, қарапайым зерттеу жұмыстарын жүргізуіне және табиғатты қорғауға бағытталған практикалық іс-шараларға қатысуына мүмкіндік береді.

Бағдарлама теориялық білімді практикалық жұмыстармен ұштастырып, оқушылардың қоршаған ортаға деген саналы және жауапты көзқарасын қалыптастыруға ықпал етеді.

3. Бағдарламаның мақсаты

«Жас эколог» мақсаты – білім алушылардың қоршаған орта, табиғат және адам арасындағы өзара байланыс туралы ғылыми-танымдық түсініктерін қалыптастыру, табиғи ресурстарды ұқыпты пайдалануға, қоршаған ортаны қорғауға және табиғатқа жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу.

Үйірме барысында білім алушылардың экологиялық сауаттылығын арттыру, табиғат құбылыстарын бақылау, зерттеу, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын дамыту көзделеді. Оқушылар туған өлкенің табиғи ерекшеліктерін, өсімдіктері мен жануарларын, су, ауа және топырақ ресурстарының маңызын зерделеп, олардың қазіргі экологиялық жағдайы туралы білімдерін кеңейтеді.

Сонымен қатар үйірме оқушылардың практикалық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға бағытталады. Білім алушылар табиғи нысандарға бақылау жүргізіп, қарапайым экологиялық зерттеулер орындайды, зерттеу нәтижелерін кесте, диаграмма және график түрінде ұсынады, экологиялық жобалар дайындап, оларды қорғауға үйренеді.

4. Бағдарламаның міндеттері

- білім алушыларға экология ғылымының негізгі ұғымдары мен заңдылықтарын меңгерту;
- табиғат пен қоғам арасындағы өзара байланысты түсіндіру;
- қоршаған ортаның негізгі компоненттері – ауа, су, топырақ, өсімдіктер мен жануарлар дүниесі туралы білімдерін кеңейту;
- табиғи ресурстарды тиімді пайдалану және қорғау жолдарын үйрету;
- туған өлкенің табиғи ерекшеліктері мен экологиялық мәселелерін зерттеуге баулу;
- өсімдіктер мен жануарлардың биоалуантүрлілігін сақтаудың маңызын түсіндіру;
- су, ауа және топырақтың ластану себептері мен оның қоршаған ортаға әсерін анықтауға үйрету;
- қалдықтарды азайту, сұрыптау және қайта өңдеу мәдениетін қалыптастыру;
- суды, электр энергиясын және басқа да табиғи ресурстарды үнемдеуге тәрбиелеу;
- табиғатты бақылау, өлшеу, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын дамыту;
- қарапайым экологиялық зерттеулер мен тәжірибелер жүргізу дағдыларын қалыптастыру;
- экологиялық ақпараттарды іздеу, жинақтау және жүйелеу қабілеттерін жетілдіру;
- экологиялық жобалар мен шығармашылық жұмыстар орындауға ынталандыру;
- оқушылардың топпен жұмыс жасау, пікір алмасу және өз ойын дәлелді жеткізу қабілеттерін дамыту;
- табиғатты қорғау іс-шараларына белсенді қатысуға баулу;
- экологиялық мәдениеті жоғары, табиғатқа жауапты және саналы тұлға қалыптастыру.

5. Бағдарламаны іске асыру қағидаттары

«Жас эколог» үйірмесінің бағдарламасын іске асыру барысында білім алушылардың жас ерекшеліктері, қызығушылықтары, танымдық мүмкіндіктері және жеке қабілеттері ескеріледі. Бағдарлама теориялық білімді практикалық әрекетпен ұштастыруға, табиғатты тікелей бақылауға және зерттеу жұмыстарына негізделеді.

Бағдарламаны іске асырудың негізгі қағидаттары:

1. **Ғылымилық қағидаты** – экологиялық білімді ғылыми тұрғыдан негізделген мәліметтерге сүйене отырып меңгерту, табиғи құбылыстар мен экологиялық үдерістердің себеп-салдарын түсіндіру.
2. **Жүйелілік және сабақтастық қағидаты** – білімді қарапайым түсініктерден күрделі ұғымдарға қарай бірізді қалыптастыру және алдыңғы сабақтарда меңгерілген білімді келесі тақырыптармен байланыстыру.
3. **Теория мен практиканың бірлігі қағидаты** – теориялық білімді табиғатты бақылау, тәжірибе, зертханалық және практикалық жұмыстар арқылы бекіту.
4. **Табиғатпен тікелей байланыс қағидаты** – білім алушылардың табиғи нысандарды бақылауына, мектеп аумағын, жергілікті экожүйелерді және туған өлке табиғатын зерттеуіне мүмкіндік жасау.
5. **Жас ерекшелігіне сәйкестік қағидаты** – оқу материалдарының мазмұны мен күрделілігін білім алушылардың жасына, психологиялық және танымдық ерекшеліктеріне сәйкес ұйымдастыру.
6. **Қолжетімділік қағидаты** – экологиялық білім мен тапсырмаларды білім алушылардың дайындық деңгейіне сәйкес түсінікті әрі қолжетімді түрде ұсыну.
7. **Зерттеушілік қағидаты** – білім алушыларды сұрақ қоюға, болжам жасауға, бақылау жүргізуге, ақпарат жинауға, нәтижелерді талдауға және өз қорытындысын жасауға бағыттау.
8. **Экологиялық жауапкершілік қағидаты** – табиғи ресурстарды ұқыпты пайдалануға, қоршаған ортаны қорғауға және табиғатқа жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу.
9. **Өлкетанулық қағидат** – туған өлкенің табиғи ерекшеліктерін, жергілікті өсімдіктері мен жануарларын, су және жер ресурстарын, сондай-ақ өңірдегі экологиялық мәселелерді зерттеуге басымдық беру.
10. **Белсенділік және дербестік қағидаты** – білім алушылардың сабақ барысында белсенді қатысуын, өздігінен ізденуін, шығармашылық тапсырмаларды орындауын және жеке пікірін білдіруін қолдау.

6. Сабақты ұйымдастыру түрлері

Үйірме сабақтары келесі түрде ұйымдастырылады:

- теориялық сабақ;
- практикалық жұмыс;
- зертханалық жұмыс;
- табиғатты бақылау;
- экологиялық экскурсия;
- тәжірибе жасау;
- зерттеу жобасы;
- топтық және жұптық жұмыс;
- пікірталас;
- экологиялық акция;
- шығармашылық жұмыс;
- викторина және экологиялық ойын;
- презентация және жобаларды қорғау.

7. Оқыту әдістері

1. **Түсіндіру әдісі** – экологиялық ұғымдар, табиғи құбылыстар, қоршаған ортаның жағдайы және табиғатты қорғау мәселелері туралы жаңа білімді түсіндіру.
2. **Әңгімелесу және сұрақ-жауап әдісі** – білім алушылардың бұрынғы білімдерін анықтау, ойлау қабілетін дамыту және экологиялық мәселелер бойынша пікір алмасу.
3. **Көрнекілік әдісі** – суреттер, сызбалар, карталар, бейнематериалдар, табиғи үлгілер, гербарийлер және басқа да көрнекі құралдар арқылы оқу материалын меңгерту.
4. **Бақылау әдісі** – табиғи нысандарды, өсімдіктерді, жануарларды, ауа райын, су мен топырақ жағдайын жүйелі түрде бақылау және бақылау нәтижелерін тіркеу.
5. **Практикалық әдіс** – экологиялық тәжірибелер, қарапайым зертханалық жұмыстар, өлшеу, салыстыру, үлгі алу және табиғи нысандарды зерттеу арқылы теориялық білімді бекіту.
6. **Зерттеу әдісі** – белгілі бір экологиялық мәселені анықтау, зерттеу сұрағын қою, болжам жасау, ақпарат жинау, бақылау жүргізу, нәтижелерді талдау және қорытынды жасау.

8. Күтілетін нәтижелер

- экология және қоршаған орта туралы негізгі түсініктерді біледі;
- экожүйе, биоалуантүрлілік, табиғи ресурстар ұғымдарын түсіндіре алады;
- өсімдіктер мен жануарларды қорғаудың маңызын біледі;
- ауа, су және топырақтың ластану себептерін анықтай алады;
- тұрмыстық қалдықтарды сұрыптау қажеттілігін түсінеді;
- табиғатты бақылау және қарапайым зерттеу жүргізу дағдыларын меңгереді;
- экологиялық мәселелерді анықтап, олардың шешу жолдарын ұсына алады;
- табиғи ресурстарды үнемдеудің қарапайым тәсілдерін қолданады;
- экологиялық акциялар мен практикалық жұмыстарға белсенді қатысады;
- табиғатқа ұқыпты және жауапты қарым-қатынас қалыптастырады;
- өздерінің шағын экологиялық жобаларын дайындап, қорғай алады.

Күнтізбелік - тақырыптық жоспарлау

№ реттік саны	Сабақ тақырыбы	Сағат саны	Күні
1	Экология ғылымы және оның негізгі ұғымдары	2	02.09.2026 ж.
2	Табиғат және адам	2	03.09.2026 ж.
3	Экологиялық факторлар: абиотикалық, биотикалық, антропогендік	2	09.09.2026 ж.
4	Экожүйе және оның құрамдас бөліктері	2	10.09.2026 ж.
5	Табиғи экожүйелердің алуан түрлілігі	2	16.09.2026 ж.
6	Практикалық жұмыс: мектеп аумағының экологиялық жағдайын бақылау	2	17.09.2026 ж.
7	Биосфера туралы түсінік	2	23.09.2026ж.
8	Табиғи ресурстар және олардың түрлері	2	24.09.2026 ж.
9	Жер ресурстары және топырақты қорғау	2	30.09.2026 ж.
10	Су ресурстары және оларды тиімді пайдалану	2	01.10.2026 ж.
11	Атмосфералық ауа және оның маңызы	2	07.10.2026 ж.
12	Орман және өсімдік ресурстары	2	08.10.2026 ж.
13	Табиғи ресурстарды қорғау бойынша практикалық жұмыс	2	14.10.2026 ж.
14	Өсімдіктердің табиғаттағы және адам өміріндегі маңызы	2	15.10.2026 ж.
15	Өсімдіктердің тіршілік ортасына бейімделуі	2	21.10.2026 ж.
16	Мектеп аумағындағы өсімдіктер дүниесі	2	22.10.2026 ж.
17	Өсімдіктерді зерттеу және анықтау әдістері	2	04.11.2026 ж.
18	Өсімдіктердің ауаны тазартудағы рөлі	2	05.11.2026 ж.
19	Дәрілік өсімдіктер және оларды қорғау	2	11.11.2026 ж.
20	Сирек кездесетін және жойылып бара жатқан өсімдіктер	2	12.11.2026ж.
21	Практикалық жұмыс: мектеп аумағындағы өсімдіктерді зерттеу	2	18.11.2026 ж.
22	Жануарлардың табиғаттағы маңызы	2	19.11.2026 ж.
23	Жануарлардың тіршілік ортасы	2	25.11.2026 ж.
24	Жануарлардың қоректену ерекшеліктері	2	26.11.2026 ж.
25	Қазақстанның жануарлар дүниесі	2	02.12.2026 ж.
26	Құстар және оларды қорғау	2	03.12.2026 ж.
27	Жәндіктердің экожүйедегі рөлі	2	09.12.2026 ж.
28	Сирек кездесетін жануарлар. Қызыл кітап	2	10.12.2026 ж.
29	Практикалық жұмыс: жергілікті жануарлар мен құстарды бақылау	2	15.12.2026 ж.
30	Судың табиғаттағы маңызы	2	17.12.2026 ж.
31	Тұщы су және оның қоры	2	23.12.2026 ж.
32	Су көздерінің ластануы	2	24.12.2026 ж.

33	Ауыз судың сапасы	2	13.01.2027 ж.
34	Суды үнемдеу жолдары	2	14.01.2027 ж.
35	Су экожүйелерінің тірі ағзалары	2	20.01.2027 ж.
36	Практикалық жұмыс: судың мөлдірлігін, иісін және температурасын анықтау	2	21.01.2027 ж.
37	Атмосфераның құрылысы және маңызы	2	27.01.2027 ж.
38	Ауаның ластану көздері	2	28.01.2027 ж.
39	Автокөліктің қоршаған ортаға әсері	2	03.02.2027 ж.
40	Өнеркәсіп және атмосфераның ластануы	2	04.02.2027 ж.
41	Парниктік әсер және климаттың өзгеруі	2	10.02.2027 ж.
42	Озон қабаты және оны қорғау	2	11.02.2027 ж.
43	Практикалық жұмыс: ауа сапасын бақылау	2	17.02.2027 ж.
44	Топырақ – табиғи ресурс	2	18.02.2027 ж.
45	Топырақтың құрамы мен қасиеттері	2	24.02.2027 ж.
46	Топырақтың ластану себептері	2	25.02.2027 ж.
47	Топырақ эрозиясы және оның алдын алу	2	03.03.2027 ж.
48	Топырақтағы тірі ағзалар	2	04.03.2027 ж.
49	Практикалық жұмыс: топырақ үлгілерін зерттеу	2	10.03.2027 ж.
50	Қалдықтар және олардың қоршаған ортаға әсері	2	11.03.2027 ж.
51	Қатты тұрмыстық қалдықтар	2	17.03.2027 ж.
52	Қалдықтарды сұрыптау	2	18.03.2027 ж.
53	Қайта өңдеу және қайта пайдалану	2	31.03.2027 ж.
54	Пластиктің табиғатқа зияны	2	01.04.2027 ж.
55	«Қалдықсыз өмір» қағидалары	2	07.04.2027 ж.
56	Практикалық жұмыс: қалдықтарды бөлек жинау акциясы	2	08.04.2027 ж.
57	Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар	2	14.04.2027 ж.
58	Қазақстанның қорықтары	2	15.04.2027 ж.
59	Ұлттық парктер	2	21.04.2027 ж.
60	Қызыл кітап және биоалуантүрлілікті сақтау	2	22.04.2027 ж.
61	Қазақстанның табиғи мұрасын қорғау	2	28.04.2027 ж.
62	Экологиялық зерттеу жүргізу әдістері	2	29.04.2027 ж.
63	Зерттеу тақырыбын таңдау және мақсат қою	2	05.05.2027 ж.
64	Экологиялық бақылау жүргізу	2	06.05.2027 ж.
65	Зерттеу нәтижелерін жинақтау	2	12.05.2027 ж.
66	Диаграмма, кесте және график құру	2	13.05.2027 ж.
67	Экологиялық жоба дайындау	2	19.05.2027 ж.
68	Жобаны қорғау және қорытындылау	2	20.05.2027 ж.

Оқушылардың тізімі

№	Оқушының аты – жөні	Сынып
1	Абдиреукова Айсара Ерказыевна	5
2	Балташ Айша Серікқызы	5
3	Бахытжанова Азиза Азаматовна	5
4	Ғазиз Аделя Әнуарқызы	5
5	Елдос Айшагүл Елдосқызы	5
6	Каипова Алима Айдаровна	5
7	Құрманғазы Жансая Сергазықызы	5
8	Биболқызы Ақерке	5
9	Еримбетова Нурсила Майрамбековна	6
10	Ертасқызы Самида	6
11	Кудайбергенова Айсана Ерболовна	6
12	Нугуманова Айша Болатбековна	7
13	Юсупова Гаухар Галымжановна	7
14	Берік Айару Мархабатқызы	8
15	Сәрсенбай Маржан Айбатқызы	9